

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Katedra českého jazyka

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Téma

Vztah spisovné a obecné češtiny v novinovém žánru sportovního interview

Autor

Jan Ouředník

IV. ročník, 1. stupeň ZŠ, prezenční studium 2002 – 2006

Vedoucí práce

Prof. PhDr. Radoslava Kvapilová Brabcová, CSc.

Oponent

PhDr. Petr Vybíral

Návrh hodnocení:

2

V Praze dne 23. března 2006

Petr Vybíral

Jan Ouředník, student oboru první stupeň, si zvolil zajímavé téma, a totiž charakter současného veřejného psaného interview, vedeného velmi často neformálně, tedy zejména v obecné češtině. Pro studenta, který nestuduje češtinu oborově, jde jistě o oceněnihodné rozhodnutí – na rozdíl od studentů oborových, kteří se dozvědí o současné funkční stratifikaci češtiny téměř všechno, se musel Jan Ouředník nejdřív vypořádat se základními pojmy: čeština spisovná a obecná i jejich různými interpretacemi, a dál se hlouběji seznámit s chápáním takových termínů jako např. norma, kodifikace, úzus. Tomu, že se o to pokusil, nasvědčuje seznam literatury, do jaké míry se mu to však povedlo, je věc druhá.

Na práci oceňuju její koncepci – promyšlená a přehledná. Jednotlivé celistvé oddíly složené z kapitol na sebe navazují, diplomant se odpíchne od historie chápání jazyka nespisovného a jde až k současnosti. Snad jakoby „fascinován“ výkladem termínu obecná čeština se zmiňuje zejména o brněnské profesorce Marii Krčmové, tedy autorce výborně zpracovaného hesla *obecná čeština* v Encyklopedickém slovníku češtiny. Zarážející je, že se podrobněji taky nezmínil o dřívějších studiích Havránkových, Běličových, Brabcové, Sgallových, Stichových nebo Čermákových či Uličného a Danešových.

Celá koncepce práce má své teoretické východisko v práci dr. Olgy Müllerové, s níž vystoupila na šlapanické konferenci na jaře roku 2004. Diplomant však nezůstává jen u analýzy projevu Lukáše Pollerta, všímá si vyjadřování dalších deseti sportovců, které si Poliert přizval a s nimiž rozhovory vedl. V práci je vidět, že analyzoval – a nutno zdůraznit, že velmi pečlivě a důsledně – rozsáhlý hláskoslovný a tvaroslovný materiál. Pro tuto analýzu dobře zvolil tabulku italské doktorandky Concetty Maglioneové a prof. Petra Sgalla. Diplomant skutečně jednotlivé nespisovné prvky vyjadřování zařazuje podle této klasifikační stupnice a vytváří vlastní statistiky. Ty jsou pak součástí výsledných tabulek – opět velmi přehledně sestavených.

K práci mám několik připomínek. Mohly by snad diplomantovi být návodnými (pomocnými) při jeho přípravě na obhajobu diplomové práce.

1. V práci se rozkolísaně a nedůsledně užívá syntagma *obecněčeský* vs. *obecně český*. Bohemistika upřednostňuje podobu druhou, první není vyloučen a je také správně. V práci mělo být podle mě užíváno jen jedné podoby, a to závazně. Dokáže student vysvětlit rozdíl mezi spojením *obecně český* a *obecněčeský*?

2. Strana 8 začíná větou *Rozvrstvení jednotlivých jazyků má různé podoby*. To jistě má, ale proč o tom diplomant tady píše, proč to tady uvádí? Jak to souvisí s tématem, které si zvolil? Ptám se tedy, co chtěl říct ve skutečnosti, co zamýšlel?
3. Myslím, že nemůžu souhlasit s tvrzením na s. 10, že *obecná čeština má lingvistických termínů více. Ty jsou pak vymezeny jen velmi rámcově*. Nejenže s tím nesouhlasím, ale student si sám v práci odporuje, když na jiném místě podává jeden z precizních a podrobných výkladů pojmu obecná čeština. Ví student, co (čí výklad) mám na mysli?
4. V titulku na s. 13 *Úzus a distribuce* postrádám doplnění o distribuci čeho jde? A ptám se, jaký je rozdíl mezi *distribucí* a *užitím*?
5. Na s. 14 diplomant píše, že *se nelehkým způsobem prosazovala obecná čeština ve „slušné“ společnosti*. Obecná čeština byla základním komunikačním kódem české (ne tedy moravské) slušné společnosti v neformálním styku už od dob baroka. Dnes proniká u téže slušné společnosti (jen o pár generací starší) i do vyjadřování veřejného formálního. Nebo snad diplomant, který pochází z Čech, považuje své předky potažmo sám sebe za neslušné? Ví, co chtěl tímto souvětím říct, ale prosím ho, aby ho u obhajoby zformuloval lip, přesněji. (Nápovědou mu budiž strana 16, kde si opět v duchu výšeuvedeného protiřečí.)
6. V členění na liberální a konzervativní postoj se ocitají jména významných českých lingvistů (od s. 18). Není mi však jasné, na základě čeho se ti kteří lingvisté ocitli v tom kterém postoji. Třeba P. Sgall (s. 25) je citován v postoji konzervativním. Proč?
7. Kdo rozhoduje (rozhodne) o tom (viz s. 27), že nějaký tvar nahradí/vystřídá jiný tvar v jazyce?
8. Co si diplomant představuje pod spojením *pragmatická analýza* (viz s. 36)? Analýza čeho?
9. Nechce se mi věřit, že by se v tak rozsáhlém materiálu nevyskytla obecně česká podoba typu *Letiště přestaly odbavovat*. Proč není uvedena v seznamu zkoumaných jevů?
10. Na s. 55 diplomant píše, že *také pátrá po příčinách vyjadřování*. Ptám se ho tedy, co vypátral?
11. Student prezenčního studia se státnicí v roce 2006 nemůže vědět, jestli se v roce 1942 víc dbalo na spisovné vyjadřování. A to proto, že v té době nebyl na světě.

Nebo si to jen myslí? Pak by mě zajímalo proč. Právě v té době probíhaly debaty o nespisovném jazyku, vyšel stěžejní Havránekův článek *K historické dialektologii*, o něco později Bělič ustupuje ze svých „spisovných pozic“. A nebo se zeptám z druhé strany? Dnes se na spisovné vyjadřování nedbá? Možná ano, ale pak je potřeba říct, proč, nebo kde je chyba.

12. Věť, že *kdyby J. Holík nebyl hokejistou, byla by jeho mluva spisovnější* nerozumím. Mám si ji vyložit tak, že *kdyby byl třeba veslařem, mluvil by „lip“, a kdyby byl lékařem, tak by mluvil „nejlíp“?*
13. Proč si diplomant myslí, že na Moravě je kladen větší důraz na spisovné vyjadřování. V Čechách ne? Jde o stejný problém jako v bodu č. 5. Rozumím, co chtěl říct, jen navrhuju zamyslet se na výstižnější formulací (tedy v tom smyslu, proč jsou na Moravě spisovnější).
14. Na s. 67 je slovo *tejden* připojeno s komentářem *bez slovnědruhov* *vymezenosti*. Proč? *Tejden – týden* jsou pořád podstatná jména, jejich slovnědruhov *vymezenost* je tedy primárně dána: jsou nositeli slovnědruhov *funkce* *podstatné jméno*.
15. Pro překlad *spisovný* se neuzívá *anglické standard*, stejně tak pro *obecná čeština* nepoužíváme *substandard Czech*. Dokáže diplomant zlepšit překladatelskou terminologii?

Budu rád, když diplomant dokáže zodpovědět na tyto otázky během obhajoby své práce. Zbude-li čas, pak se ho určitě zeptám i na to, co v práci postrádám: co si myslí o současném způsobu vyjadřování, o současném stavu jazyka psaného i mluveného. Tak dobře provedená analýza si určitě zasloužila podrobnější vlastní a samostatný závěr a komentář. Člověk k takovým příjmením, kterým se diplomant může pyšnit, je k tomu snad i předurčen. *Ouředníků* moc není, utíkají nám do Paříže, a ve spisovném jazyku už je „nepotkáme“ taky.

Petr Vybíral